

ГАРАСЬКО.

ВІСТУ ПРО ВУЗВОЛ.

29.

Ще сонечко не піднялось,
Хмарний Кавказ не золотився,
Як крали сон веселий снувся,
Як на свитанні ній здалось,
Що з диви птицею вона
Переродившись, крильця мала,
По морю тихому літала,
Та ще и з милим, не одна:
«Ох! се пророк вищує сам,
Счастливу путь, на славу Богу,
И всю зациту и помогу
На мори и на суши нам.»
Сказавши, встала; за мольбу
Влялась; поклони стала бити,
Честить пророка, та хвалити
И славить Бога як в трубу.
Пшла в садок під капарис,
Де батько й ненька починають,
Про горенько ей не знають,
А про талан весь вик пеклись.
Припала; рученьки свої

Простягнувши, обняла могили,
Ридала, билась, поки сили
Изнемоглися у неї, —
Та взявши чебрику из их,
Край серця склала в пазушину,
Щоб пам'ятать и на чужини
Родимих, дорогих своїх.
Гарасько также на зори
Молився Спасу и Покрови,
Старався, щоб були готови
Верблюди й кони на двори.
Стягав для вьюку лантухи,
Канати, шкури и повстини,
Де-лучши рядна з парусини,
Сакви реминни и михи.
И спорядивши те, сказав
Мерим, що сней-ж ночи,
Як ворогам заслипить очи,
Обшарить все, що брат надбав.

30.

И справди прийнялися братъ
Ту-ж нічку всякий пожитки,
З добра не кинули ни нитки,
Старались горця накарать!
На другу звозили товар
До Грека, у нього складали,
А там мерщій, мерщій ховали

То в льох, то в хату, то в амбар.
На третю виступать в поход
Загадує хазяїн Фока,
Як буде темнота глибока
Поверх землі, лисив и гор.
И сталося так; весь караван
О-пивнях из двора пустився,
Від всякого дозору зкрився,
Його ховав густий туман.
И всю дорогу не було
Ни стричи, ни прохожих з боку,
Ни небо не казалось оку,
Ни сонце свиту не ліло.
Бо Грек проходи скритни знав,
Невидимо водив борами,
По байракам проміж горами,
Тракти-ж свідомі обминав.

31.

Ишли, ишли и при кінци
Онап и море видно стало:
У крали серце трепетало,
Заграла радість на лиці.
Гарасько-ж на колина внав,
Бо там тонув и жив остався,
В неволю неборак попався,
Погорював и волен став.
Молився Богу, як умив,—

Пречисту славив и Миколу;
Пів-сотни риби й хліба полу
Дав на артиль, а сам говив.
А тут-то й берег; од путу
Під лугом стали відхатати,
Хто взявсь спивать, хто в карти грати,
Хто скот и вьюки стерегти.
Одни варили на обід,
Други гуляли, то купались;
Московський справи дивовались
И поспиху Царських побід.
Та ще тому, що хрест чесний
В Опапи сяє, як свитило,
Горить ставник, курить кадило,
И новий дзвін, та й голосний,
Озвався в пущах и горах
Христовий Церкві на отраду,
А бусурманам на досаду,
На сльози, горе и на страх.

32.

Як попоив-же и зпочив
Хазяїн толковитий, Фока;
То одв'язав ладун од трока,
Видро оливи наторчив.
Пишов в Опап, на церкву дав,
Молебень Миколаю правив,
Калик, сиріток не оставив

И в тюрмах з ласки побував;
З знакомим панством нагулявсь,
Наняв судно, склада товари,
До милои оглянувсь пари
И словом батька обизвався:
«От-тут-то Госпідь, дитки, вас,
Видимо милує, ратує,
И волю, и покой дарує,
А там вид мук и горя спас.
Уже Гараська одиля
Од роду тильки Чорне-море;
Из дум його и страх, и горе
Родима вибавить земля.
Та ну-ж молитися та сидать:
Витрець понутний подихає,
И Бог, и він нам помагає,
Де-хочеш, незабаром стать.»
Сказавши, паруси пидняв:
Суденце дали подається,
По морю як стрила несеться,
А берег из очей пропав.

33.

Пливуть, пливуть; им Спас годить,
Свята Пречиста помагає;
Пидскочить хвиля, та й лягає;
Судно погоня не слидить.
У боки взявшись, лоцман тне

Писни; матроси веселяться;
Над морем хмари не вертяться,
Ни грім, ни буря не гуне;
Неначе спить и глїб, и дно,
И там изверху риба грає;
Шумить скопа; шубовсь...хватає,
И вгору мчить яке-сь звено.
З бокив гусей, уток стада:
Одни пливуть, други літають;
Орлів заглядивши, тїкають
Куда их страх жене, беда.
А дали, дали лебеди
Як снігови гряди биліють,
Вїд ляку так як ти не мліють,
И сміло мліються в води.
То все для моряка бредня,
Черкесоньци-ж вси штуки нови:
Вороча оченьки тернови,
Радие, гриється що-дня.

34.

Що день, то дальше подалісь;
Що час, то берег став им ближче;
И от кричить один парнище:
« Тепер, Гараську, не журись;
Бо з нами и з тобою Бог!
Не будем в мори утопати;
Видніються церкви и хати:

Се город, славный Таганрог.
От-тут-то оживем, и вси,
От-от, до пристани прибудем,
Дорожний скрут, нудьгу забудем,
И погуляем на Руси.»
Пан Фока, хоть далеко був,
В каюти мудровавсь над счотом,
Втомився, окропився потом;
Но вийшов, на палуби став,
Дивився щиро, та дивився,
На небо глянув, охрестився,
Церквам щирим поклонився
Раз, другий, третий, и сказав:
« Э! справди близько Таганрог!
Спускайте-ж паруси, хлопьята;
Стріляйте; хай звистить гармата,
Що нас привів з-за моря Бог.»
И тут до пристани судно
Мов громом тріщи обизвалось,
Під берег з писнями примчалось,
И якір кинуло на дно. —

35.

На другий день пішла кура:
То ликари товар курили,
И моровицю заморили,
И вбили для себе бобра.....
Грек Фока не страшивсь чуми,

Боявся тилько витребенькив;
Одмирить, зважить був раденький,
И дать проценти из суми.
Попав ярлик, сунув в карман,
Став вигружати рїжки, орихи,
Тюки, бочки, барила, миhi,
И перевозив в балаган.
Сходив в полицю, дав билет,
Явив Гараська и дивчину;
Просив панив, щоб сиротину,
За те, що змучив Баязет,
Мерщий порядком охрестить,
Та й другу ласку показати—
Єи з Гараськом повинчати,
И на госпуду одпустить.
А щоб поставити на своє,
То багатири не поскупився,
Пид кого треба, пидмостився,
Засипав тих, и сим дає.

36.

Незабаром ся новина
И в самий пристани, и в хатах,
И по базарю, и в палатах,
Оповистилась як луна:
«Черкеску будуть тут хрестить,
Що в снігових горах родилась,
Вид брата-ката свободилась
И в карабли тепер сидить.

А після того під винцем
З якимсь Гараськом, кажуть, буде! »
Гукавши по базарю, люди
На пристань бігли манивцем,
Настигли, — їй надоили так,
Що Грек, вхопившись за лозину,
Не одному погладив спину,
И совав під боки кулак.
Він швидче розкладав товар,
И щоб охвито торговати,
Наняв великий двір и хати
Чолом на городський базар.
Тут спав, кушав, а в балаган
Ходив, та добре любив гроши,
Брав барини на все хороши,
И туго набивав карман.
Кругом-же дворища унять
Народ відусіля збирався,
Шатався, бігав, добивався,
Як диво, кралою повидать.
Пани из панями що-дня,
Купци й купчихи прибували,
Що-небудь гости даровали,
И полюбили, як рідня.
А три из них взялись хрестить
Сирітоньку, и всяке диво —
Горилку на хрестини, пиво
И харч з господи одпустить.

37.

Та змова в п'ятницю була,
В неділю-ж краля молодая,
До служби, в церкві Миколая
Христ'янську виру прийняла.
Ім'я було «Мериме» її,
Тепер-же Мар'єю зоветься;
Як глянеш, мов не та здається,
Бо звичай обминила свій:
На груди хрест кладе як ми,
Мов з малства до того привчилася,
З магометанством розлучилася,
Зпуралася роду як чуми.
От виїшли з церкви і відтіть
Гуртом до Фоки всі поспили,
Порядком за столами сили,
За хліб взялися і за сінь.
А він всю щедрість показав,
Горилку слав надвір народу,
И кубок випивши, сказав:
«Тепер п'ємо ми і йимо,
Що охрестили Марусину;
А через тиждень, як не згину,
То бенкет и другий дамо.
Е! треба буде одружить,
Христ'янку з христ'янином нову,
И талану еи основу
И вдруге тут-же положить.

38.

Простившись, вранци похмеливсь,
Покликав Масю з Гарасимом,
Ту донею, а парня сином
Назвавши, Фока так озвався:
«Я двір сей здумав куповать,
И вам його подаровати:
От-тут-то можно торговати,
И хлиб насущний добувати!
Конийка мається у вас,
Мишки набити ваши й тюки:
Чого-ж в сели мориться з скуки
И идить в поли всякий час?
Чим жать, косити та орать,
Або у скоту побиваться,
Чи-то не лучше тут остаться,
И, сидя дома, гроши брать?
Остав-же, синку, сільський бит;
Возьми сюда и батька, й неньку;
Торгуй, орудуй поманеньку;
То станеш и багат и сит.
Як Госпідь вик прибавить мій,
То буду часто тут гостити,
З-за моря всячину возити,
Барин-же весь — мени и твій.
От рада вам! ви-ж, в добрий час,
Не голодуйте, їжте, пийте,

К неділи-ж по жупану зішійте,
Бо будемо винчати вас.
Брехни я з-роду не люблю:
Ще будуть спати горожане,
А я піду, и, що ни стане,
А двір зторгую и куплю.»

39.

И справди, як казав, зробив,
Хоть добру плату мусив дати;
Прибрав к весіллю гарно хати,
Шпалиром стини облив.
В суботу сватання пили,
В неділю молоді винчались,
На бенкет гости позбірались,
Панове и купці були.
Лилась горилка, ренське, мед;
Тюмили ласощи без счоту;
Спивав, хто мав на те охоту,
Заливши очи наперед.
И танцям вгаву не було,
Пани в свитлицях веселились,
Мищани край синей крутились,
От гуку дворище гуло.
Як тільки-ж пивень обиззавсь,
То приданки сами остались,
Дворяне и купці убрались,
И Грек напилій спать улавсь;

Уставши-ж рано, на зорі,
Найшов мов пропір Магомета
Запаску з алого грезета
На довгий щогли у двори....

40.

Хоть Фока-ж тиждень баловав,
И дуже підтрусив шкатулу;
Но Бог йому за ту посулу
Талан и радість зараз дав.
Бакалію його змели,
Ни жмени в лавках не зосталось:
Як думав, так и продавалось,
За руб рублями отдали.
Те-ж збувши, взявся закупать,
Всячину всяку зпотонову,
Щоб добрую користь готову
Уп'ять, де Бог покаже, взять;
И день и ніч везли товар,
И день и ніч він паковався,
Народ сюда й туду шатався,
Мутився берег як базар;
Недиль на три було труда,
Поки до шниря все зносили,
Судно порядком нагрузили
И спорядили хоть куда.

41.

В сю пору море як скло
Стояло тихо, не хиталось,

За хмари сонце не ховалось,
Одначе спеси не було.
Тепер-же витер розгулявсь,
И хвили дме від Таганрога;
То Грек з надією на Бога,
В дорогу виступить зобравсь.
Поснидав, люльки покурив,
Балакав довго з молодими,
Поцілювався любо з ними,
И на порози говорив:
«Тепер-то, диточки мої!
Простить, здоровеньки бувайте,
На Божу ласку уповайте
И теплі молитви свої.
А я за море полену,
И хто зна: чи дійду в господу
На радощи симби и роду,
Чи не умру и не втону,
Чи смерть ехидная мене
Як рибу поведе удою,
Писком засипле під водою,
Або и дома не мине?
Коли се буде, пом'янить,
Оплате похристьянський Фоку,
И свичку дорогу й високу
На церкву Божу одминить.»

42.

«Ох дити! розкажу на час,
И грих того не розказати,
Як Божа ратовала Мати,
И крив мене в недолях Спас.
Колись я дуже був здоров,
Меткий, завзятий до розбою,
Лякав и дивовав собою,
Ярився, лив як воду кров.
Хто ворога як галич гнав,
Як валом трупом обстелався,
На судна перше всіх скидався,
Рубався, бився, грабував?
Хто в пущах и степах водив,
По байракам, лугам ватагу,
Пид дощ, пид сніг, пид шквирю, хлягу,
И языка достать ходив?
Грек Фока си робив чудà,
Но й сам в песчастя попадався,
Меж трупом ранений валявся,
Поки Юсуп настиг тудà.
Пидняв мене, обмив, замив
Вонючи рани з пижма соком,
Та закладав товченим дроком,
И смерть, и муки удалив.
Я ледве й шибениць избиг:
Вже дотягали на вирьовци

Раз Турки, вдруге Македонци,
Но Спас на диво й тут поміг!
Там правивсь Буклос Небоян:
Він з сотнею харциз завзятих
Поризав, порубав проклятих,
И я упать вожай и нан.
А сих побив, то поколов
З дружиною Морейцив Палос,
Та з Курдами сподарь Кефалос,
И я живеньок и здоров.
Не раз и на морях мени
Траплялось в бурю утопати,
В неволи нидить, горювати,
И тлїть в тюремний западни;
Случалося ходити в парчи,
И рублям прикривати спину,
Пить ренське, йисти осятрину,
И бути по три дни без харчи:
Одначе старости доживсь;
Як свиг билию, а не гнуся;
Талан, куди ни повернуся;
Худоби и скарбив добивсь.
Що-ж дальше буде, хто те зна?
Ох! мов щось шепче: Фоко! Фоко!
Одумайсь, не несись високо,
Тебе за морем жде труна!»
Казав, здихнув, сплакнув, стогнав,
Змививсь в лиці, перехрестився,

Опьять поцеловавсь, простився,
И вдруге те-ж заповідав.

43.

Тут острах молодых трясе, —
Мов справди ту труну для Грека
Морская филя из далека
На жаль и горе им несе, —
Мов будуть хоронить того,
Що визволив обох з неволи,
Для чести их, для слави й доли,
Добра не пожалив свого.
Гарасько билій як стина
Рида; а Мася так як глина
Пожовкши, плаче мов дитина,
Утихне й знову начина, —
Припавши, стала цюловать
Колина Фокини и п'яти,
Не хоче рученьок одняти,
Не дума батька одпускать.
И сей, изморений од сліз,
Не знав, не з'ямивсь, що им диять,
И тилько щоб тугу розвियाть,
Обох з собою взяв на вїз.
На пристань вкупи прибули...
Но тут жало ще бильше стало:
Дорогу море натякало,
Од витру паруси гули;

То Фока кинувсь на судно,
Як вихорь по води помчався,
Назад раз-на-раз оглядався,
Поки их стало невидно.
А си на пристани були,
Нудились, поки хмари сині
Настигли, и мов звірь в' пустини
Морські потоки заревли.

44.

Тогди Горасько оханувсь,
Вхопив Марусеньку за руку,
И тяжку з Фокою розлуку
В господи поминать вернувсь.
Неділью, другу смутовав
Сподарь з дружиною своєю,
Частенько плакав вкупі з нею,
А там за промисл браться став.
Вписавсь в купци, ямлив товар:
Ледянку—сінь и добру кримку,
Мед, віск, билугу, осятринку,
Полотна, сало и кав'яр.
Та хури правив на Одес,
На Москву всяки вина з Дону,
В Цариград Греку Соломону
Пшеницю ставив и овес.
Поправив двір як сам хотив,
Построив новую комору,

Та хату челяди простору,
И на господи паном сив.
А щоб за родом не тужить,
То, спорядившись помаленьку,
Зібрався батька взяти і неньку,
И вкуши з ними вик свій жити.

45.

Уже в дорозі Гарасим,
Що йіздив чалими волами;
Тепер несеться як крилами
В бударі, і два-вози за ним:
В жупани з шльонського сукна,
В брили, що мохом мов опьявся,
У боки взявшись зашпався,
Хиба гонців одних мина.
Летить, та от уже и там,
Де народивсь, ходив за плугом,
Телята, вівці пас під лугом,
Або бичата по трактам.
Шугнув в отецький двір, и став;
Отець-же залучав скотину,
И з ляку кинувся в хатину,
И тільки з вікон виглядав.
А мати вийшла из синей:
«Здорови, пане!» поклонилась,
Поблидла дуже та трусилась:
Здавалось, пан из суду сей;

Но він за рученьку вхопив:
«Не бійся, мамо! я Знемога,
Я син твоїй!» каже: «з ласки Бога,
Як бачиш, и здоров, и жив;
Я той, що ти колись сама,
Не допдавши так як треба,
Талан мій вимолила з неба,
Та довела и до ума;
Я Гарасим, твоїй одинець:
На диво збавився од горя,
И Таганрога, що у моря,
Тепер и житель, и купець!

46.

Тут матинку уже не страх,
А нагла радість стрепенула,
Очищи зкрились, мов заснула
У сина на м'яких руках,
Мов духу в тили не було,
И серце перестало битись,
На блидних щічках піт роситись,
А губи смагою злило.
Старий, поглянувши з вікна,
Подибав знатившись из хати,
Щоб хворую обротовати;
Но тут, узнавши, що вона
В руках одинчика лежить,
Отерп и сам, не стало мови,

Здихнув, зминивсь, насупив брови,
Потупив очі, та дрижить...
Що-ж?... добрий син прирозумів
Підняти перше потихеньку,
Внести на під у хату неньку;
А після й батька перевів,
Линув на лоб йому води,
Як соловейко озивався,
То Савка з силою зобрався
И зараз миновав биди.

47.

Як тилко-ж, мов-би після сна,
Очиці матинка відкрила;
То, вставши з полу, говорила
До гостя милого вона:
«Ох! де-ж ти, синочку мій, взявся?
Відкиль як зірочка явився?
Чи з моря вирнув, не втопився,
И всім на диво жив оставсь?
Чи то-ж надієнька була
Тебе на свити повідати,
Як мусили опоминати
З сльозами цілого села?
Як чумаки сказали нам,
Що ти поліг під шумом моря;
То твій дідусь умер из горя,
А я яка и батько сам?

Эт вѣсім доканае лит,
Як часто, часто цили нощи
Без сну мой морилсь очи,
И их не тишив Божий свит.
А скільки раз, в крушини тий,
Я зовсім йижи не вживала,
Або сльозами обмивала
И хліб порою гирький мій?
Та й батько скільки их розлив,
И скільки перетерпів муки!
Хворав, моривсь з журби и скуки,
И мов пришибений ходив!
Чому головонька сила,
Одусь, пожовк, опали очи?
З того, що дни, часи и нощи
Без вгаву мучила беда!
Чи з ципом п'явся на току,
Чи з плугом на поли возився,
Тужив, ни чим не веселився,
И пив и йив він без смаку.
Гонивши волики свои,
Без наймитчяти, сам на пану,
Лукав: ох, де ти, мій синашу,
Де ясни оченьки твои,
Шо и скотинку, и в дворі,
И в поли любо доглядали,
Як роси на траву спадали,
И рано, й вечір, на зори?»

48.

Но дальше говорить не дав
Старий, за серденько вхопився,
На сина пильно подивився,
И тихо матери сказав:
«Тепер забудьмо, що було,
А купи Бога нум хвалити,
Що дав нам радости дожити,
На смуток ворогам и злю.
Наш син сподарь, наш одинець
Як повна рожка процвітає;
Вернувсь; хлиб, сіль, копийку має;
Не гречкосий він, а купець.
Так стало быть, що ми талан
Його за горе поминяли,
Гнивили Тройцю й горювали
За небувалость и обман.»
Тут говоруха забува
Все горе, всю свою крушину
И каже: «Ну нехай-же, сину,
Замруть навійки ти слова;
Нехай их прийме море те,
Що змилювалось над тобою,
Та гряззю, писками й водою
Наверне зараз и гнете!»
Сказавши, синовця хвата,
Як витку з райської калущи,

Цилує личенько дитини,
До серця любо пригорта.

49.

Гарасько плакав, дав чолом
Матуси, батька цилувать
Вхопивсь, и, щоб потиху мати,
Пид вечір кинувся селом:
Просив на ранок, на обид
Рідню и де-яких сосед.
От ранок; сонце пиднялось;
Взялися страви готувати,
Не турбовавшись купувати,
Бо у Гараська все найшлося.
Балик що лучший и кавьяр,
Соми, лящи на шарпанину,
Межени осятри до хрину
Звелив дуванить господарь;
Горилку правда куповав,
А хлиб святый з возив носити,
И ренське з боклагив точити
Счасливець хлопцям загадав.
Обид поспив; уже столи
Покрилися хлибом и пляшками;
Сідали гости за мисками,
Все добре йили и пили;
И батько, й матинка його
Мов ожили, мов не журилися:

Пили, гуляли, веселились,
За счастья синовця свого.

50.

Як-же одинчик одгуляв,
Як по рідни повеселився;
То звичайненько уклонився
Отцю и матери, й сказав:
«Тепер мени благословить,
Що маю в думках, говорити,
И серденько свое одкрити,
И вас пидправить—сущу хіть.
Уже обом вам сидина
Як сніг головоньки покрила,
Обох вас старость нахилила
И заморила крушина.
Так хто-ж без мене в сим краю
Вас в гори, в нужди порятую,
Як син напоить, нагодуе,
Заминить рученьку мою?
На рід надія не яка:
Поки в комори есть и в скрини,
Лестун потреться в сий хатини,
Та й дале, вкинувши фука.
А жить тут не впада мени:
Я дуже в промисли упьявся,
З купцями всякими зазнався
В своей и дальній сторони.

Продайте-ж все, що дав вам Бог,
А щоб не мучиться тугою,
Пойдьмо зараз изо мною
В мою господу в Таганрог.
Там будете у мене жить
Без нужди й горенька довику:
Я рад сотнями за копейку
Для вас де треба положить,
И добрая жона моя
Як рідна доня приголубить,
Хоть и не бачила, а любить
И штить вас так же, як и я.»

51.

Стари, почувши рич таку,
Не знали, що йому казати,
Убралися тихенько з хати,
И посадали на току.
Там раду мали, що чинить:
Чи тут довику зоставаться,
Чи з добрим сином виряжаться,
И на його господи жить?
«Ге!» каже Савка: «як-то нам,
Збувать осидлєсть родовую,
Скот и рухомость домовую,
Нивки, лужок, — и жити там,
Де окрім сина одного
Родини иншої не буде,

И нас не знают добри люди,
И ми не знаєм никогò?
Так ну-ж тут віку доживать,
Щоб не на другим кладовищі,
А на знакомих гробовищі
З батьками вкупи почивать.»
Одначе матинка сіда
Старого вмила вгомонити,
Розтолжувавши, як тут жити
Під старість и худі года.
То Савка раду обминув,
Ввійшов з старенькою в хатину,
И каже: «Ну шукай-же, сину,
Щоб швидче хто, що єсть, купив,
Та й поленем на Таганрог
Твою господо повидати
И горе наше забувати,
Аби доніс здорових Бог.

52.

От и взялися продавать,
И все попродали до дила,
А тільки матинка зхотила,
Щоб хату й двір на церков дати.
То добрий батько й добрий син
Не тільки волю вдовольнили,
Но ще й півсотни посулили
На повить, хату й новий тин.
А піп по лейістрам заквітав,

Що Савка, прозвищем Знемога,
З жоною й чадом, в славу Бога,
Для шпиталя той двір оддав.
И слово Гарасим зправдив,
Дорожню одимкнув шкатулу,
Послав п'ять сотень прямо в Тулу,
Щоб майстер добрий дзвін одлив
На тую-ж церков; та раздав
Потим на молитви копійку;
Де бачив, надилав калику,
И поміч сиротам давав;
Зосима, честного дяка,
За добру надилав науку,
Сунув десяток срібних в руку,
И зшив халат для старика.
Та й загадав в вози складать,
Що батько й матинка звелили,
Про чорний день держать хотіли,
Або невестци даровать.

53.

Тепер матуся и отець,
Раненько помолившись Богу,
Пустились весело в дорогу,
И як бажав их синовець,
Настигли в город Таганрог,
Де горе, нужди забувати,
И вик покойно доживати

Судив им Милосердний Бог.
Як тільки у воріт своїх
Гарасько з рідними явився;
То дух у Маси звеселився:
Бижить чим-дуж стричати их;
Дрижить від радості вона,
Свекруху, свекра обнимає,
Говорить, що на серці має,
И чинить, що по сердцю зна;
Бере під рученьку мерщій
Стару Знеможиху як неньку,
Веде в господо потихеньку
И дзиглик підставляє ній;
Становить на столи за тим
Ясни полумиски й тарилки,
Пляшки пивця, винця й горилки.
Частує спершу Гарасим;
Вона-ж, подавши по другий,
По страви страву иншу носить,
З дороги путі й йисти просить,
Годить им як душі своїй.
Стари йидять, що подає;
На личеньках отрада грає,
Журба и горе замірає,
А суца радисть настає.

54.

Як поночили-ж; то синаш,
Повівши в другу ю кимнату,

Сказав: «От-тут-то, мамо й тату,
Приют у мене буде ваш.
Тут Маса все, що треба вам,
Не линовалась, вгонобила;
Сама, голубонька, робила,
Як хочу и люблю я сам.
От вам постеленька м'яка,
Подушки пухови, заморські,
И килими квітчасті, горські,
Що владила ей рука.
Чого-ж потребує нужда,
Те залюбки вона доставить,
И день и ніч вас не оставить,
И волю вашу одгада:
Подасть вам йисточки и питть,
Головоньки сиди помие,
Одине любо и покриве,
Поки вам Госпідь судить жить.
Я-ж в городський Собор схожу,
Молебинь там найму Покрови,
Щоб ви були живи й здорови,
Та й у карнавку положу.»

55.

Стари сльозами на слова
И ласку сина одвичали;
Сидивши вкупоньци, мовчали,
А він як соловей співа:

Тепер зночиньте од пути,
Заснить на сій м'якийй постели,
В веселій синовій осели,
Поки найдусь сюда прийти.
Сказав, пішов, а си лягать
На л'яжки панськїи боялись,
На коци довго приглядались,
Одначе умостились спать.
Уставши-ж, пилю прийнялись
Благодарити Троици Богу,
Що син им справжню дав помогу,
Як Йосип родови колись.
Живуть, живуть; за год чи два
Забули порови селянськїи,
Переняли звичаї панськїи
И з мови де-яки слова;
Узнали, що то Таганрог,
И що село, де проживали:
Там з праці хлїб насилу мали,
Тут вповню роскиш дав им Бог.
Чого-б-то ще сидим бажать?
Невистка добре шанувала,
Любила, штїла, милувала,
Не линовалась угожать.
А син? обув их и зодив,
Прибрав знакомих для поради,
Охвитности й потихи ради,
И тишив так, як тилько мїг.

Як кашель, або стиски их
В ночі хоть трохи турбовали,
Вставав, зкликав, щоб помагали,
Бабок и вирних слуг своих.
Веселий був, коли були
Вони здорові й веселеньки;
Журился, як стогне батько й неписька
Хоть трохи иногди коли.
Як на господи пробував,
То щоб недуги всторонити,
Давав им їисти сам и пити,
И всяку страву коштував;
Моливсь за них, як сонце свит
На землю рано розсипало, —
Моливсь, як промени зпускало
Воно під спід землі и гнит.
За те: в дорогах и в дому,
Що ни задумав, удавалось;
По торгу все мов з шовку ткалось
На радість и користь йому.
Прощив: за правду и труды
Його Пречиста нагородила;
Маруся синовця родила,
Була хозяйка хоть куди,
Забула край отецький свій,
Кругом Московкою здавалась,
В отлас та бархат одягалась,
Ввесь город дивувався їй.

И тильки те еи тепер
И Гарасима турбовало,
Що Фоки доброго не стало:
Сердешний од чуми умер!

56.

Як тильки висть про се подав
Якийсь купець из Трапезону,
Гарасько гроши дав для звону
И к поминам збѣраться став:
Горилки бочку взяв одну,
Но не убижську, сорокову;
На запѣкану коринькову
Купив кубеби й калгану;
Гнав пинную на курдимон,
Любисток, пажмо и бедринець,
Дягиль, троянду, голубинець
И свижу кѣрку из лимон.
Обид поставив для купців,
Попам и городським дворянам;
За тим другий одним мищанам,
А третій турмам и старцям.
Сороковусту одправлять
По всим приходам вговорився,
Платить за те не поскупився,
Церкви святини наділав.
И з роду, з вику не було
Таких по городу обидив:

Він всіх удоволив сосидив,
И всіх прихожих наголю,
И арештанти пиджились,
Криви, слипи и вси калики.
Попи добились копийки,
И за одирави привнялись;
Курився ладан по церквам,
Дяки гарненько галасали,
В субѣтник Фоку записали
И рід його вмостили там.
А Гарасим, оприч того,
И Маса, плачучи, молились,
И поминати не скупцались
Весь вик свій вожая свого.

